

- 1 Kreeka ja Venemaa vahelise jalgpalli sõprusmängu kommentaator, esitledes meeskondi, teatas et kaks Kreeka koondise põhimängijat ei saa selles matšis osaleda. Ja seda erinevatel põhjustel, kuid mõlemal juhul vihjas kommentaator Kreeka mütoloogiale. Ühte neist mängijatest ei lasknud matšile Ajax (*Amsterdami Ajax*, kus see vutimees klubijalgpalli mängib). **Millisele tegelasele** aga vihjas kommentaator teise palluri puudumise põhjusena?
- 2 Kolumbus Krisostomus – sellise nime soovitas Joosep Toots panna Kiire pere noorimale võsule, kelle nimeks "Kevades" Bruno Benno Bernhard sai. Kolumbus on suure maadeavastaja nimi, aga Krisostomus – see "vana ja võõras nimi" – **mida see nimi eesti keeles tähendab?** Nii tähistatakse eesti keeles ka üht teatud annet omavat inimest tähistatakse.

3 Kelle haud ja skulptuur?

4 Mis seob järgnevaid päevi? n.ö. leia ühine nimetaja.

- kolletamispäev
- korjusepäev
- künnipäev
- mareta- e karusepäev

- 5 Mart Laari valitsus oktoobris 1999 Eestis ja president Dmitri Medvedev veebruaris 2011 Venemaal võtsid vastu ühe sarnase otsuse, mis küll ühes olulises detailis erineb, ent siiski põhimõtteliselt sama sisuga on. Eestis kehtis see otsus siiski ainult kahe aasta vältel, Venemaa puhul ei oska selle kestvust prognoosida. **Mis otsus?**

6 Aastakümneid tagasi olid eestlaste külajuttude ning linnafolkloori tegelaste hulgas Kännu Eedi, Suka Arno ja Miku Jaan. Viimase all mõeldi nõukogude riigitegelast Anastass Mikojani. **Kes olid aga Eedi ja Arno?**

7 Nähtava maali autor on Jean Auguste Dominique Ingres. **Kes on aga kujutatud voodil lamavana**, kui on teada, et küsitava pead hoiab François I?

8 Johannes Paulus II on ainus Eestit külastanud paavst. 10.09.1993 viibis ta siin umbes 10 tundi, kohtus rahvaga Tallinnas Raekoja platsil, samuti meie toonase presidendi, peaministri ja valitsuseliikmetega. Üks toonane minister aga keeldus Tema Pühadusega kohtumast. **Kes?**

9 Tallinna Lennujaama kohvikus toimunud kohtumisel pandi möödunud aastal alus dokumendile Harta 12. Selle nime pakkunud välja Marju Lauristin. Võimalik, et tal mõlkus eeskujuna meeles ühes teises riigis välja antud sarnase nimega manifest või seal tegutsenud opositsiooniline rühmitis. Küsime: **mis riigis ja millise nimega?**

10 1992. aastal avas Saku Õlletehas uue keedumaja. Avamise puhuks oli ka valmistatud Eesti esimene luksusõlu, kangusega 5,4%. Selle tootmist alustati 1992. aasta mais litsentsi alusel Soomes. Kuni rahareformini müüdi seda vaid valuuta eest, 0,33 l pudel maksis 3.10 soome marka. 1995. aastal sai võimalikuks tootmine Eestis. Tootmine lõpetati novembris 2000. **Mis nime see õlu kandis?**

11

Paradiisikurg pesitseb tänapäeval põhiliselt vaid ühe riigi territooriumil (mõnikümmend ka paaris naaberriigis), asurkond on kahanenud u. 25 600-ni. See on kurgede perekonna üks väiksemaid liike. Täiskasvanud lind on kuni 120 cm kõrge ja kaalub kuni 6,2 kg. Kureliikidest peetakse teda kõige graatsilisemaks ja elegantsemaks. Tegu on ka ainsa kurega, kelle sulestikus, nahal, jalgadel või nokal puudub punane värvus. Neil on iseäralik viis vaenlasi peletada. Pea- ja kaelasulgi turritades võtavad nad ärritunud kobra välimuse ning ründavad vaenlast

sisisesed ja kaela väänutades. **Millises riigis ta põhiliselt elab?** Tegemist on sealse rahvuslinnuga.

12

Erinevates maades peetakse erinevate loomade vahel võistlusi nagu näiteks prussakate ja tarakanide, jaanalindude, pörsaste, koerte ja mitmete teiste loomade võidujooksus jne. Brasiilias, Amazonase „pealinnas“ Manaus`is toimub aga armadillide ehk üheksavöölaste (lad. *Cingulata*) võistlus. Selles võistluses osalejatele riputatakse kaela miniatuursed raadiosaatjad. **Milles võisteldakse?**

13

Mis puu? Sellele omistati vanasti deemonivastast toimet. Usuti, et elumajas ja kõrvalhoonetes pole vaja karta nõidade külaskäike, kui uksepiirdesse ja lävepakkudesse on löödud sellest puidust tehtud pulki. Nõidade, kutsumata külaliste ja pikselöögi vastu aitab, kui jaanipäeval uste ja akende juurde neid oksti torgata. Samuti kaitsvat see ka nahkhiirte vastu. Kui oksti torgata kartuli- ja linapõldude ümber, ei meeldi seal muttidele ning nad lähevad mujale. Saksamaal usuti, et puu suureks kasvanud lehed ennustavad head taimede saaki. Kui aga juuri veiniga kasta, läheb salasoovalt täide. Trooja linna vallutamine õnnestus tänu ülekaalvamisele puuhobustega, kuhu sisse olid peitunud sõdalased. Arvatakse, et puuhobused olid tehtud just küsitavast puust.

14

See üks esimesi kevadköögivilju jõudis Euroopasse 14.sajandil mööda Siiditeed Hiinast, kus teda kasutati ravimtaimena juba ligi 5000 aastat. Veel 18.sajandil kasutati teda mürgise taimena pigem ravimiks (lahtistina). Söögiks hakati teda kasvatama alates 17.sajandi Inglismaalt. Saagikus 20-50 t/ha. Maailmas on kuni 50 sorti, levinuimateks meil juba kaua kasvatatud *Victoria*, *Sutton* ja *Holstein Bloodred*. **Mis taim?**

15

Paljudes kodudes kasvab taim, mida juudihabemeks kutsutakse. Tegemist on taimega, mis kuulub kommeliiniliste sugukonda, viljaks on kupar. **Mis on selle taim ametlik nimi,** kui on teada, et sõna teine osa on lill, ette käib aga ühe looma nimi?

„Violet Hill“
Foto: Astrid Lepik

- 16 Küsitava Käsme poolsaare lähedase 1,6 ha saare ametlik nimi on Saartneem. Tuntud ka nime all Roosisaar (nimi tulnud saarel kasvavast kurdlehisest roosist/kibuvitsast). Rahvasuus kutsustakse saart legendijärgselt ka kolmanda nimega, mida küsimegi. Samanimeline saar asub ka Lõuna-Ameerika kirderannikul Prantsuse Guajaanas Salut'i saarestikus. **Mis saar?**

- 17 Millise objekti juures seisavad Hollandi fotograaf ja Kärla vallavanem?

- 18 Millist riiki nimetavad ta naabrid „idapoolseks idaks“? Ka kohalikus keeles tuleneb riigi nimi sõnast „ida“. Riigile kuulub pisike Atauru saar ja veel pisem Jaco saar ning enklaav nimega Oe-Kusi Ambenu.

- 19 Mis linnas esineb selline kurioosum, et üsna lähedal asuvad nii Hiina Rahvavabariigi kui Hiina Vabariigi (Taiwan) saatkond? Samast linnast leiab ka sellesama riigi enda saatkonna – ainsana maailmas.

- 20 Ultraortodokssetel juutidel on mitmeid käske ja keelde, üks uuemaid neist keelab suhelda Facebookis. Selle asemel on neil oma suhtlusvõrk nimega FaseGlat. **Miks see aga nii on?**

21 Selle aasta augusti lõpul peeti Olustveres Eesti esimesed kuulsuste künnivõistlused. Osalejaid oli kaheksa, kusjuures Igor Mang oli ainus, kes kündis hobusega. Kolmandaks tuli AS Tere juhatuse liige Ülo Kivine, teiseks põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. **Kes selle võistluse aga võitis?** Tegemist on õrnema poole esindajaga.

22 Kõik teavad Kaini lugu. Pärast karistuse teadasaamist oli mehel veel üks mure: „Ja igaüks, kes mind leiab, tapab mul!“ Ja Jahve ütles temale: „Sellepärast peab igaühele, kes Kaini tapab,“. **Kuidas ähvardas Jumal (hüpoteetilist) Kaini tapjat?**

23 Sellel skulptuuril Tallinnas, Ülemiste lõpp-peatuse lähedal, on kujutatud ühte kirjandustegelast. Riigist, kust on pärit nii teos kui ka skulptor, rahastati ka taiese valmimist ja paigaldamist. **Kes on see raamatu-kangelane?**

24 Hollandis on mälestusmärk Laurens Janszoon Coster`ile (1370-1440), Belgias, Brügges aga Jan Brito`le (1415-84) ning Itaalias hoopis Panfilo Castaldi`le (1398-1479). Kõiki nimetatuid peetakse omal maal „esimeseks“. Ukraina linnas Lviv`is asub samuti mälestusmärk, mis on pühendatud „esimesele“ aga sellisele „esimesele“, keda peetakse enamuse maailma maades tõepoolest „esimeseks“. **Keda on Lvivi mälestusmärgil kujutatud?** Talle on pühendatud mälestusmärke mujalgi.

25 Meie president Ilves sai oma perekonnanime isapoolsest suguvõsast. Aga ta oleks saanud nõ „loomaliku“ perenime ka emapoolselt. **Mis see oleks olnud?**

- 26 Plastiline kirurgia populaarsus tõusis jõudsalt just keskajal ja see oli tingitud ühest haigusest. **Millisest?** Plastilise kirurgia „isaks“ loetav Gaspere Tagliacozzi (1545-1599) mõtles välja ühe meetodi, mis suurendas äkitselt inimeste huvi ilukirurgia vastu.

- 27 Seda teost võib näha Tallinna Vanalinnas ühes Börsi käigu hoovis. **Keda on sel kujutatud?** Punkt on võimalik saada, kui vastate ära, mida on seal kujutatud.

- 28 **Kuidas nimetatakse ilma usteta ja katkematult liikuvat lifti**, mille paigutas esimesena Liverpooli Oriel Chambersi hoonesse arhitekt Peter Ellis? Tänapäeval sellised liftid ei ole enam populaarsed, kuna invainimestele on nad üsna ebamugavad.

- 29 **Mille poolest** sai 24.05.1844 tuntuks järgmine lause: „What hat God wrought“ (Mida jumal on teinud; 4.Moosese raamatu 23:23 „... mis Jumal teeb!“)?

- 30 Oma riigile esimese olümpiamängude individuaalse kuldmedali toojale on ikka midagi erakordset antud. Küll on kuulutatud see päev rahvuspühaks (Surinam), sõjaväelastele antud kõrgeid auastmeid ja ametikohti jne. Pekingis tõi Indiale kulla laskja Abhinav Bindra 10 õhupüssist laskmises. Valitsuse poolt sai ta muidugi hunniku pappi ja eluaegse priipääsme kasutamiseks **Mida?**

- 31 Ungarlased on ühel oma paraadalal võitnud olümpiamängudelt koguni 9 kulda, 3 hõbedat ja 3 pronksi. Selle ala kõrgemat liigat nimetavad nad ise *Országos Bajnoksag*. Riigi meistreid selgitatakse juba aastast 1904. Kõige enam on tiitlivõite küll Ujpesti (26) ja Ferencvarose (21) klubil, kuid viimastel aastatel on vaekauss kaldunud Budapesti Vasase (18) ja Ungari vanima meditsiiniülikooli (Simmelweis Egyetem) meeskonna Orvosegyetem SC (7) poole. **Mis ala?**

- 32 Aeg-ajalt on võrreldud Eesti ja Soome sporditulemusi. Vähemalt kergejõustikus kipuvad need olema enamasti põhjanaabrite kasuks. Nii ka küsitaval alal. **Millisel kergejõustikualal** võitis Jorma Valkama 1956.a olümpiamängude pronksmedali? Eestlastel sel alal kahjuks medalit pole.

- 33 Spordi suurkujud on saanud ka huvitavaid hüüdnimesid. Mitmeid kordi on kasutatud Paavo Nurmi ausära. **Keda on ajaloos nimetatud:**

- A „kiirjooksu Nurmi“?
B „jääradade Nurmi“?

- 34 **Millisel spordialal** valiti 20.sajandi parimaks rootslane Magnus Wislander (s.1964), kelle järgnes kirgiis Talant Duišebajev (s.1968)? Tegemist on olümpiaalaga, kus valitakse parimaid ka igal aastal. 2012 valiti näiteks parimaks meheks sel alal Reunioni saarelt pärit Daniel Narcisse (s.1979) ja parimaks naiseks kuulsa *Pele* ehk Edson Arantes do Nascimento nimekaim Alexandra Priscilia do Nascimento Brasiiliast.

- 35 **Mis aastal** krooniti praegune Eesti Autospordi Liidu president Ari Vatanen esimest ja ainukest korda autoralli maailmameistriks? Samal aastal sündisid näiteks Anna Kurnikova, Fernando Alonso ja Roger Federer.

- 36 Vietnami rahvusliku võitluskunsti stiil *KIM-KE* sündis ühtede elukate jälgimise tulemusel. Nendest tegelastest sai ka see stiil omale nime. **Milliste tegelaste jälgimisega sündis see stiil?** Muuseas, Puškinil on selle tegelase nimeline muinasjutt kirjutatud.
- 37 Jakarta rahvusvahelises koolis teeb filosoofiaõpetaja lõpueksami raames 20 õpilasele ettepaneku viia läbi vaimne eksperiment. Kasutades ainult loogika jõudu, peavad õpilased valima, kes neist on vääriline saama kohta maa-aluses punkris, et lähenevas tuumakatastroofis ellu jääda. Selle filmi alapealkirjaks on „*Targem jääb ellu*“, mida sobib ju ka kilvaga seostada. **Mis nime kannab see 2013 vändatud John Huddles'i film**, kus esinevad noored, aga juba nimekad Sophie Lowe, Rhys Wakefield, Bonnie Wright, James D'Arcy jt.?

- 38 Federico Fellini 1960.a esilinastunud film *La dolce vita* on andnud koguni kaks lendsõna. Laialt kasutatavaks on saanud filmi pealkiri ehk magus elu – naudingutele ja huvidele kuluv elu. **Milline on aga see teine lendsõna**, mida tänapäeval kasutatakse märksa tihedamat kui seda esimest? Fellini olevat selle sõna leidnud ühest itaalia keele murdest, kus ta tähendas tüütut ja pinisevat tegelast. Filmis esines sellenimelise tegelasena Walter Santesso, kuid prototüübiks peetakse Fellini sõpra Tazio Secchiardi't.
- 39 Kirjanik ja seltskonnategelane Kati Saara Vatmann oli varem pikka aega avalikkusele tuntud kui Kati Murutar. **Kust tema uus perekonnanimi Vatmann tulnud on?**
- 40 **Kes oli see leedu maalikunstnik ja helilooja**, kes püüdis oma loomingus siduda kahte kunstiala – maalikunsti ja muusikat? Paljud tema maalitud pildid said muusikalised pealkirjad nagu näiteks „Päikesesonaat“ või „Kevadsonaat“, mis koosnes neljast pildist: Allegro, Andante, Skertso ja Finaal. Tema loomingust võib leida pilte nimedega Prelüüd ja Fuuga.

41 Kadrioru lossis oli kaks aastat tagasi näitus – "Ühe maali neli jälge", ühe ja sama teema neli erinevat kajastust uusaja madalmaade maalikunstis. Autorid pole täpselt teada, nende hulka pakuti isegi Boschi ja Bruegelit. Maalid analüüsi seejuures kõige kaasaegsemate tehniliste uurimismeetoditega läbi. **Millist Piiblis kirjeldatud sündmust** nendel maalidel kujutatud on?

42 1964.a külastas Eestit abielupaar (eluaastatega 1908-1984 ja 1905-1980), kellede käimisi meenutab tõlkija Tatjana Hallap järgmiselt: „..... armastasid väikseid külapoode, kust nad ostsid veine, mis meenutasid maitset prantsuse omi. Veine aitas valida Lennart Meri, kes prantsuse keele oskuse tõttu neid kantseldas“. **Kelledest jutt?**

43 Ta oli impressionistide grupeeringust ainuke, kes osales kõigil 1874-1886 toimunud kaheksal näitusel. Ehkki ta oli rühmituse üks keskseid figuure, hoidus ta Pariisi kujutamisest ning eelistas maalida linnast väljas asuvaid ruraalseid maastikke. 1890. aastail oli ta sunnitud üürima Pariisis korteri, kuna tema nägemine hakkas hääbuma. Seal kujunes temast väljapaistvaim moodsa linna maali. **Kes?**

44 Prantsuse kunstnik Jean-Olivier Héron on joonistanud pildiseeria *Paris – Metamorphoses / Pariisi metamorfoosid*. Esimesel pildil on näha, kuidas lendav tuvi muutub Pariisi Jumalaema kirikuks (Notre Dame de Paris). **Milleks aga muutub jooksev kaelkirjak ja milleks mõrgav lõvi?**

45 Selle rahva seas populaarse laulu eestindaja on kunagine näitleja Sergius Lipp (1892-1942). Viis pärineb poola rahvalaulust „Izkieiczka“ (Hüljatu), teksti autor Roine Richard Ryyänen (1891-1963). Pikemat aega peeti meil heliloojaks Georg Malmstenit, aga nii see ei olnud. Lihtsalt Eestisse jõudis laul tema plaadilt, esimesena plaadistas selle siin Eedo Karrisoo 1937.a. **Mis laul?**

- 46 Meie ministrihärat Rein Langi teatakse muusikaga seotult eelkõige kui omaaegsete Tartu Muusikapäevade üht peakorraldajat. Vähem tuntud on fakt, et 1981.a hakkas ta ühe ansambli määndžeriks. **Mis ansambel?**

47

Kuigi kõige kõrvulukustavam fänni- ja meediakisa saatis möödunud aastal selliseid superstaare nagu Rihanna, Lady Gaga või Justin Bieber, siis on nende rahateenimiskatsed mõne poole tagasihoidlikuma staariga võrreldes üsna nirud. Edetabelit juhib siiski üks kõmumeedia lemmiklaps ehk Madonna, kes teenis 2012.aasta tuuritamise käigus peaaegu 300 miljonit dollarit. Muljetavaldav on ka see, et tema kontserdipileti hinda peetakse USA mõistes odavaks — “kõigest” 140 dollarit ehk umbes 90 eurot. Oluliselt odavama pileti hinnaga (58 eurot ehk 92 dollarit) saavutas kontserditulu edetabelis 2.koha MEES PILDIL, kelle tuuritamist ei saatnud ükski skandaal. Küll aga meelitas vanahärra kohale muusikasõpru — külastades 66 linna ja andes 81 üle 4 tunni pikkust kontserti, õnnestus tal teenida üle 210 miljoni dollari. TA müüs paarsada tuhat piletit rohkemgi kui Madonna, kuid andis 7 kontserti vähem. **Kes?**

- 48 1970. aastal hakkas ajakirjas „Noorus“ ilmuma kelmiromaan „Mõrv Rannu teemajas“, tegelasteks kapten Voldemar Ahven, vanemleitnant Kurre, leitnant Endel Patune, postimiilits Rudolf Keskküla, kahe passiga sulil Aksel Saar, valvur Andres Kiviraiuja jt. Paraku jäi jutt autori surma tõttu lõpetamata, „Noorusest“ kaugemale see ei jõudnudki. **Kes oli autor?**

- 49 Kanada kirjaniku David Shore'i loodud on filmidoktor Gregory House, keda meisterlikult kehastab Hugh Laurie. House kuju loomisel on Shore omakorda saanud inspiratsiooni ühest väga tuntud kirjanduslikust kangelasest. **Kellest?**

50

Arvo Pärdi varasema loomingu hulka kuuluvad kantaadid “Meie aed” (1959) ja “Maailma samm” (1961). Tekstid kantaatidele on loonud kaks kirjameest, keda näete piltidel. **Kes nad on?**

Vastused

1.	Achilleus
2.	Kuldsuu (Johannes)
3.	George S. Patton
4.	jagased aasta neljaks võrdseks osaks
5.	kella keeramata jätmine
6.	John F. Kennedy, Sukarno
7.	Leonardo da Vinci
8.	Kaido Kama
9.	Tšehhoslovakkia, Harta 77
10.	Saku Reval Luksus
11.	LAV
12.	kaevumises
13.	vaher
14.	rabarber
15.	sebralill
16.	Kuradisaar
17.	Euroopa keskpunkt
18.	Ida-Timor
19.	Rooma
20.	sugude eraldamiseks
21.	Tiina Tauraite
22.	seitsmekordselt kätte maks(e)tama
23.	Peer Gynt
24.	Johannes Gutenberg
25.	Rebane
26.	süüfilis
27.	Walter Zapp
28.	paternoster
29.	esimene lause morsetähestikus
30.	India raudteed
31.	veepall
32.	kaugushüpe
33.	Jesse Owens, Clas Thunberg
34.	käsipall
35.	1981
36.	kukk
37.	filosoofid
38.	paparatto
39.	isa perekonnanimi enne eestistamist
40.	Ciurlionis
41.	Kristus ajab kaubitsejad templist välja
42.	Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir
43.	Camille Pissarro
44.	Eiffeli torn, Triumfikaar
45.	Raha paneb rattad käima
46.	Ruja
47.	Bruce Springsteen
48.	Juhan Smuul
49.	Sherlock Holmes
50.	Eno Raud, Enn Vetemaa

Küsimused: Jaanus Moppel, Koit Nook, Aare Olander, Margus Pillau, Tenno Sivadi, Tõnu Talve

